

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Waarin zoekt U uw welvaart?

”Beter een weinig in de vreze des HEREN,
dan een grote schat en onrust daarbij”.

(Spreuken 15 : 16)

”Beter een weinig . . .”

O, dus materiële welvaart doet er niet toe?
Volgens de bijbel kun je maar beter arm
zijn en weinig bezitten?

Dat zou een volkomen verkeerde conclusie
zijn!

In de bijbel is geen enkele diskwalificatie
van rijkdom en welvaart te vinden. Evenmin
een verheerlijking en aanprijzing van de ar-
moede.

Het tegenovergestelde is waar.

Armoede, zegt de Schrift, is niet normaal.
Dat is geen situatie, die God behaagt. Dat is
helemaal niet naar Zijn bedoeling.

Gebrek en armoede mochten daarom ook
niet bij Zijn volk voorkomen. Op heel veel
plaatsen in de tora — de onderwijzing van
de HERE door de mond van Mozes — kunnen
we lezen, hoe de Israëlieten zich ervoor moes-
ten beijveren armoede te voorkómen of te be-
strijden.

Hoe kwam de HERE òp voor de arme, de
weduwe, de wees, de leviet, de slaaf, de
vreemdeling! Ook zij dienden hun portie te
krijgen van de welvaart, waarmee de HERE
Zijn volk in het beloofde land wilde zegenen.

☆☆☆

Nee, als we de bijbel — om niet te zeggen:
God — goed begrepen hebben, weten we, dat
welvaart het normale is. Ook in materieel op-
zicht.

Een mens is nu eenmaal niet door Hem ge-
schapen om op een houtje te bijten of van de
lucht te levn.

De HERE wil het totale wèl-zijn van
de mens! De ”sjaloom”, noemt de Schrift dat.

Geen gebrek, geen gevaar, geen vijand-
schap, geen onvrijheid, geen wanorde, geen
disharmonie . . .

Denkt u maar aan de tijd van de vrede-
vorst, de koning van de sjaloom: Salomo. Wat
een welvaart! Heel Israël is er goed aan toe.
Ieder zit tevreden onder zijn wijnstok en zijn
vijgeboom.

Kijk, dan komt er iets terug van het nor-
male. ’t Begint er weer wat op te lijken. Op
zoals God het hebben wil.

In die overvloed van Salomo’s tijd ligt een
profetie van de heerlijkheid van het komende
vrederijk (Psalm 72).

Gods belofte richt zich door alle eeuwen
heen op zeer konkrete, lijfelijke, ”aardse” sja-
loom!

”Wie is de man, die de HERE vreest? Hij
zelf zal in voorspoed vertoeven, en zijn nage-
slacht zal het land beërven” (Psalm 25).

”Maar de ootmoedigen beërven het land en
verlustigen zich in grote vrede” (Psalm 37 :
11).

”Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de
aarde beërven” (Matth. 5 : 5).

• ”Alles is het uwe . . .” (1 Kor. 3 : 22).

En het nieuwe Jerusalem, dat ons in Open-
baring 21 wordt aangeduid, ziet er bepaald
niet armoedig uit, maar kent een weergaloze
rijkdom en eindeloze overvloed!

☆☆☆

Maar wat de bijbel tegelijk steeds toont is
dit, dat de ware welvaart er alleen is in de
Here.

”Rijk zijn in God”, zoals Jezus het eens
noemde (Lukas 12 : 21).

Dat staat op zichzelf niet in tegenstelling
tot finantieel rijk-zijn. Rijkdom-in-God kan
zelfs wel uitkomen in rijkdom-in-geld.

Maar de mens kan er gemakkelijk een te-
genstelling van máken. Rijk zijn zonder rijk
te zijn in God.

En daarover gaat het in de spreuk, die hier-
boven staat afgedrukt.

Daarin worden twee situaties met elkaar
vergeleken.

De éérste is: een grote schat — ruime
voorraden, veel bezit, en ”normaal” zou dat
betekenen, dat men geen zorgen behoeft te
hebben en er van genieten kan . . .

Maar die grote schat gaat gepaard met
onrust.

Misschien is het de onrust van een klopp-
end geweten: ben ik er wel op eerlijke ma-
nier aan gekomen? Gebruik ik mijn bezit op
verantwoorde wijze?

’t Kan ook de zorg zijn om de schat te be-
waren en de rijkdom in stand te houden.
Hoeveel moeite en inspanning kost ’t ons te-
genwoordig, om de welvaart op peil te hou-
den! Wat brengt het zakenleven en de con-
currentiestrijd een spanningen met zich mee!
Zo is er zovóél!

En wat heeft iemand uiteindelijk aan z’n
hoog inkomen of grote winsten, wanneer hij
constant aan de managerziekte lijdt? Hoe
kun je nu van je rijkdom en welvaart genie-
ten, wanneer je van binnen één en al onrust
bent en òp van de spanningen?

☆☆☆

Vergelijk dat nu eens met die andere situa-
tie: een weinig — maar net genoeg om
van te leven, moeite om rond te komen, en
dat kan onrust en spanning met zich mee
brengen . . .

Maar dat weinig hebben in de vreze
des HEREN!

Want met de HERE rekening houden
brengt rust. Zijn opdrachten en adviezen, be-
loften en garanties wijzen de weg en geven
zekerheid.

”Weest niet bezorgd over uw leven, wat
gij zult eten of over uw lichaam waarmee
gij het zult kleden . . . Maar zoekt zijn Ko-
ninkrijk en die dingen zullen u bovendien
geschonken worden” (Lukas 12 : 22-31).

Het geloof geeft aan spanningen en zorgen
— ook in finantieel opzicht — uitweg!

En dát is wat waard!

Dat is een grote schat!

”In het huis van de rechtvaardige is een
grote schat” (vs. 5).

”Maakt u een schat, die nooit opraakt,
in de hemelen, waar geen dief bij komt en
geen mot ze schaadt” en waarom je je dus
ook nooit zorgen behoeft te maken (Lukas
12 : 33).

Da’s een rijkdom die die andere overtréft!

☆☆☆

Welvaart is een groot goed. En een ge-
meste os valt niet te versmaden.

Maar doorslaggevend is: of ’t goed is met
de HÉRE! Of we rijk zijn in GóD!

En als we dan die twee mogelijkheden met
elkaar vergelijken: een grote schat + onrust,
èn: een weinig in de vreze des HEREN, dan
is er maar één conclusie mogelijk. Dan liever
dat laatste!

Niet ”een weinig” is beter, alsof je maar
beter een beetje kunt bezitten dan veel.

Maar ”beter een weinig in de vreze des
HEREN” in vergelijking met dat andere: een
grote schat en onrust daarbij.

Net als in de volgende spreuk gezegd
wordt: ”Beter een schotel groente — dat was
heel gewoon, alledaags volksvoedsel: ”een
portie kool” — waar liefde heerst, dan
een gemeste os — dat was een teken van
rijkdom: ”rijkelui’s-eten” — en haat daar-
bij” (vs. 17).

Wanneer de onderlinge verhoudingen
slecht zijn en men elkaar niet verstaat en
verdraagt, smaakt het lekkerste eten niet.
Dáármee vergeleken kun je ’t maar beter
met wat minder moeten doen als er liefde is.
Want wanneer de verhoudingen goed zijn en
men elkaar verstaat en aanvaardt, gaat ook
het weinige glanzen en smaakt ’t meest een-
voudige lekker.

”Beter een droge bete en rust daarbij, dan
een huis vol vleesspijzen, waarover men
twist” (Spr. 17 : 1).

☆☆☆

Is deze wijsheid, die van boven is, in deze
”welvaartstijd” niet actueler dan ooit?

We hebben het in veel opzichten best.

Maar is de verhouding met de HERE nu
zo best?

Er heerst in behoorlijke mate welvaart in
onze huidige samenleving.

Maar heerst er wel veel liefde tussen hen
die samen moeten leven?

Hoe is het in onze gezinnen? En in de
kerk? En op het werk?

De welstand is toegenomen.

Maar is er meer geluk gekomen?

En vrede?

En tevredenheid?

En vooral: vrees voor de HERE?

Varen wij wel zo wèl?

De ware welvaart ligt in het leven in de
vreze des HEREN en de onderlinge liefde!

Pas wanneer die er is, is het goed en
kunnen we van echt wèl-zijn spreken.

Het gaat God altijd om onze sjaloom, in de
ware en volle zin van het Woord.

Vandaar die vraag: waarin zoekt u uw
welvaart?

Sleuwijk.

J. M. Smelik

Leesbare brieven aan een wereld in nood

(slot)

"Hoe krijgen wij zicht op de **aktuele en indringende** betekenis van het Evangelie voor onze hedendaagse, Westerse beschaving?"

Om op deze centrale vraag een antwoord te vinden, heb ik u in het voorgaande artikel een ogenblik meegenomen achter het ijzeren gordijn, om te luisteren naar de wijze, waarop de christenen aldaar de aktualiteit van het Evangelie in **hún** konkrete situatie beleven. Dit lag te meer voor de hand omdat — zoals Karl Barth eens geschreven heeft aan een dominee in Oost-Duitsland — "de aan de gemeente opgedragen boodschap van Christus... voor het Westen even pijnlijk en even onverteerbaar is als voor het Oosten: wie weet, in de grond van de zaak nog niet pijnlijker en meer onverteerbaar. Want dit getuigenis druist in ieder geval niet alleen overweldig in tegen een oostelijke, maar ook tegen een westelijke On-geest en On-zin: niet alleen tegen het open totalitarisme bij u in het Oosten, maar ook tegen het stiekeme bij ons in het Westen; niet alleen tegen het schuiven en sturen van de almachtige partij, propaganda en politiek daar, maar ook tegen de even almachtige pers, particuliere economie, overdadigheid en publieke mening hier. Terwille van dit getuigenis geldt het zowel hier als daar 'vast in het geloof te weerstaan'. Wie de 'westelijke' (briese) leeuw niet met alle kracht weerstaat, die kan en zal bepaald ook de oostelijke leeuw niet wederstaan; die weet gewoonweg niet wat hij zegt, wanneer hij daarvan spreekt." 1)

Waarin kan, zo gezien, de houding van de christenen achter het ijzeren gordijn ons in het Westen tot lering zijn?

De centrale les

Voor een antwoord op die vraag is het dunkt mij niet nodig, om te treden in een uitgebreide beoordeling van de drie hiervoor beschreven "houdingen". Alleen één centrale conclusie zou ik uit het voorgaande willen trekken. En wel deze, dat — voorzover wij in staat zijn dat te beoordelen — de beweging van de 'burgerlijke verkondiging' — ondanks mogelijke fouten en tekortkomingen 2) — toch aanmerkelijk **scherper** en **dieper** de aktuele betekenis van het Evangelie voor die samenleving verstaat en beleeft, dan de christenen, die uit de vlucht- of compromishouding leven. Het streven van deze beweging is immers vóór alles, het Evangelie in de konkrete samenleving zó door te geven, dat zelfs de meest verstokte communist er niet onder uit kan en kleur móet bekennen. En juist in die onpersoonlijke, liefdeloze en totalitaire maatschappij pogen zij een levend persoonlijk bewijs te zijn van de Liefde Gods, die met recht totalitair, ons gehele leven omvattend, is.

En juist **daarin** zijn zij ons tot voorbeeld! Want de 'vluchthouding' en de 'compromishouding' bedreigen ons hier, in het Westen, in zeker niet mindere mate dan de christenen achter het ijzeren gordijn.

Of dacht u, dat gereformeerde mensen nooit vluchten, en geen compromissen kennen? Ja, dat lijkt zo. Maar ons hart is slechter dan wijzelf denken.

De vluchthouding

De vluchthouding is zelfs een van de meest voorkomende houdingen onder ons. 'Lichamelijk' mogen we dan in deze Westerse beschaving aanwezig zijn, 'geestelijk' trekken we ons vaak met ons gehele hebben en houden terug in onze eigen, beschutte kring. Het enige echte contact met de 'buitenwereld' bestaat dan daarin, dat wij wat mortiervuur geven over onze eigen muren heen op de slechte wereld buiten ons, waar de 'afval'

hand over hand toeneemt, en die zich dat dan door ons voor 'gezegd' moet houden.

Maar is dát nu de aktuele, indringende verkondiging van het Evangelie, waar Christus ons in deze beschaving toe roept?

Met name moeten wij ons dat afvragen wanneer het christelijk karakter van onze sociale en politieke gedragingen pas gaat blijken uit een beroep op enkele Bijbelteksten of uit een verwijzing naar 'de belijdenis'. Het gebruiken van Bijbelteksten kan wel degelijk een lafhartige vlucht betekenen — namelijk als middel om af te zien van een daadwerkelijke poging tot het raken van het hart van de moderne, Westerse mens!

En wat 'onze belijdenis' betreft: dat is niet een soort tweede trap uit een papieren drietrapraket, die we met groot gemak naar believen kunnen afvuren, maar vóór alles: een met het hele hart persoonlijk ja zeggen tegen Christus — Die in antwoord daarop tegen ons zegt, dat wij in de wereld zijn getuigen zullen zijn. Het 'handhaven der belijdenis' is dan ook niet bereikt met een gemakkelijke handtekening onder een stuk papier, maar het is vóór alles: een onszelf verloochenen **ten overstaan van de wereld**, een kruisdragen achter Christus aan. 3) Van dat waarachtige handhaven der belijdenis blijkt in de vrijgemaakte kerken niet het meest, maar wellicht het minst. Wij spreken van alle protestanten wellicht het gemakkelijkst over 'belijdenis' en 'belijdenis handhaven', omdat wij, formalisten, uit die termen voor onszelf eerst vrijwel alle pijn, vrijwel alle persoonlijke zelfverloochening ten overstaan van onze niet-christelijke medeburgers, hebben verwijderd.

Een tweede voorbeeld. Het lijkt mij eveneens een **vluchthouding** toen, en niet meer dan dat, wanneer het zwaartepunt van onze politieke en sociale strijd wordt gelegd in een volhardend streven naar het behoud en de versterking van de **uiterlijke christelijke kenmerken** van onze beschaving, zoals het rand-schrift van onze munt, het opschrift van onze Grondwet, het bijschrift voor het staatshoofd ('bij de gratie Gods') en de publieke erkenning van christelijke feestdagen.

Wanneer we déze dingen de inzet laten zijn van onze geestelijke strijd, lopen wij het grote gevaar net als de Farizeeën alleen de buitenkant van de schotel te reinigen.

Ik bedoel dit: de steeds in kracht toenevende pogingen, die wij om ons heen zien om de uiterlijke christelijke kenmerken van onze beschaving weg te nemen, staan niet op zichzelf — en kunnen dus ook niet op zichzelf worden bestreden. Het zijn pogingen die voortkomen uit een beschaving, waarin men met het hart reeds lang van Christus vreemd is geraakt — en waarin men nu de 'buitenkant' gaat aanpassen aan deze gewijzigde situatie. Ons getuigenis van het Evangelie zal dan ook nooit haar spits mogen en kunnen hebben in een pleidooi voor het behoud van die **buitenkant**, van die **uiterlijke christelijke kenmerken** als zodanig. Die spits zal alleen gericht mogen zijn op het van Christus afkerende **hart** van de westerse mens. Eerst wanneer dát wordt geraakt, komt de enige reële mogelijkheid in zicht van een behoud van deze publieke christelijke elementen — namelijk van een behoud door bekering.

Een soortgelijke kritiek moet m.i. worden uitgeoefend op elke christelijke sociale en politieke actie, die zich vóór alles sterk maakt voor het behoud van de door de kerk en de christelijke organisaties verkregen burgerlijke rechten.

Een christen vertoont niet het beeld van zijn Heer, wanneer hij uit is op de veiligstelling van eigen burgerlijke posities, hoe 'sacraal' die ook mogen zijn. Of is de dienaar

meer dan zijn Heer? De wereld mag ons niet kennen als strijders voor onze eigen rechten en verworvenheden; dan ketst ons getuigenis af door onze vlucht in eigen, beschermde posities.

Overwinning van de vluchthouding

De vluchthouding wordt overwonnen, wanneer bij ons opnieuw de wil wordt geboren om van het Evangelie zó getuigenis te geven, dat het onontwikkbaar afkomt op het hart van de moderne, Westerse mens. En dat kán! Want er bestaat — zoals we al eerder zagen — een rechtstreeks verband tussen de loslating van het Evangelie in het Westen, en de chaos en de crisis in het Westen in zowel het persoonlijke als het maatschappelijke vlak.

Op **maatschappelijk** terrein betekent dit, dat wij de mens in de Westerse maatschappij op de man af kunnen en moeten confronteren met een aantal onloochenbare en ontdekkende feiten.

Hij zal door ons getuigenis er aan moeten worden ontdekt, dat hij, de geëmancipeerde westerse mens, slaaf is geworden van de door **hemzelf** beheerste techniek; dat hij wordt voortgedreven in een jacht op welvaart in een goeddeels van welvaart **verzadigde** samenleving; dat hij juist datgene als westerse mens opoffert — vrijheid en gerechtigheid — waarin de **waarde** van de westerse samenleving gelegen is; en — wat meer is — dat hij in **al** die **mensonwaardige** situaties is terechtgekomen juist **door** het loslaten van Christus en Zijn Evangelie. Dat lijkt mij de **kern** te zijn van de op de westerse beschaving toegepitste, onontwikkbare en aktuele verkondiging van het Evangelie van Jezus Christus. Niet de defensieve houding ten opzichte van onze eigen verworvenheden, maar de offensieve houding ten opzichte van het **ongeloof** van de westerse mens en zijn maatschappelijke gevolgen typeert dan de door ons gevoerde strijd. Eerst zo komt ons getuigenis regelrecht op hem af in zijn — verworden — leven.

Aan dit getuigenis in de **maatschappij** van vandaag moet zich paren ons getuigenis op het **persoonlijke** vlak, van mens tot mens. Het is goed er op te wijzen, dat God ons juist hiervoor in deze tijd zulke enorme mogelijkheden geeft. Want de onpersoonlijke karakteristieken van onze samenleving worden met de dag sterker; we leven in een tijd van **geinstitutionaliseerde, anonieme** barmhartigheid, verzorging en onderrichting. De behoefte aan werkelijk persoonlijke aandacht van de ander voor de problemen, waarmee men zelf te worstelen heeft, stijgt daardoor in deze tijd tot ongekeerde hoogte. En juist dit biedt de christen onvermoede toegangspoorten tot het leven — en daarmee tot het **hart** — van zijn niet-christelijke medemens. In onze tijd baant een persoonlijke aandacht voor het leven van de naaste nieuwe kansen voor de direkte verkondiging van het Evangelie; een verkondiging die aan kracht wint naarmate zij sterker afdaalt in de **konkrete** nood en ellende van die medemens. Dat is het betoon van onvoorwaardelijke (ongeconditioneerde) liefde, dat ook door onze geloofsgenoten achter het ijzeren gordijn terecht zo sterk wordt geaccentueerd.

De compromishouding

Tenslotte: de compromishouding. Op het eerste gezicht lijkt het spreken over een compromishouding bij gereformeerden de dwaasheid gekroond. In onze kerkelijke moeilijkheden willen wij immers nooit en te nimmer van een compromis weten; en degenen die achter het ijzeren gordijn een compromis sluiten met de kommunisten, en zich willen inzetten voor de 'nieuwe samenlevingsorde' die daar ontstaat, — die zijn wij geneigd radikaal als christen af te schrijven.

In ons harde oordeel vergeten wij echter wel eens te gemakkelijk, dat men niet alleen een compromis kan sluiten met kommunistische strijders voor een **nieuwe** samenlevings-

orde in het Oosten, maar dat men dat compromis ook kan sluiten met degenen, die ten koste van alles de bestaande samenlevingsorde in het westen willen handhaven. En wanneer en inzover wij dát compromis in het Westen sluiten — **krijgen de christenen achter het ijzeren gordijn dat door de kommunisten tegen zich uitgespeeld.**

Want wat zegt de kommunist van het christelijk geloof? Dat het een **ideologie** is, dat wil zeggen: een **instrument** om de bestaande kapitalistische orde te verdedigen. De kommunist ziet het christendom als een produkt van het westen, als een religie van het westen, ontworpen om een kapitalistische orde ten koste van alles in stand te houden. Daarom geven wij de **kommunist** in de grond van de zaak gelijk, wanneer wij hier als christenen van geen enkele kritiek op onze westerse samenlevingsorde willen weten.

Het besef, dat het Evangelie zó radikaal is, dat het beschavingen toetst en bestaande orde's aan kritiek onderwerpt — dat besef is naar mijn overtuiging bij ons veelal sterk versluierd; wij zijn vergeten dat het Evangelie ook boven **samenlevingsstructuren** staat. Ook in de praktische politiek zijn wij nauwelijks verder gekomen dan tot een ons **conformer** aan de bestaande wijze van inrichting van onze samenleving.

Misschien mag ik dit nog eens van een andere kant benaderen. Wij belijden in de Catechismus terecht dat de mens van nature er toe geneigd is om God en zijn naaste te haten. Maar de mens scheidt zich een samenleving naar zijn beeld. Kan nu ineens de samenleving, die de mens zich bouwt, helemaal goed zijn?

Sommigen zijn geneigd, deze vraag tóch met 'ja' te beantwoorden. Want, zo zeggen zij, de structuur van onze samenleving is door Gods wil tot stand gekomen. Ook de eigendoms- en machtsverhoudingen, ook de structuur van onze ondernemingen, ook de grenzen tussen de volken zijn tot ons gekomen uit Gods Hand; wij zullen hebben te rekenen met het 'Er is geschied'. Ik geloof dat dit een drogredenering is. Deze redenering klinkt ontzaggelijk vroom, maar is het zo weinig. Zij is het even weinig als de volgende redenering, die volgens precies hetzelfde recept is opgebouwd: "God is bezig, de thans bestaande samenlevingen te wijzigen en mogelijk te gronde te richten. Al die veranderingen komen uit Zijn Hand. Daarom past het ons christenen, om al deze veranderingen met instemming te begroeten". Dan heeft u een even eenzijdig standpunt als in de eerste redenering.

De overwinning van de compromishouding

Hoe ontkomen wij aan het dodelijke, en reeds diep ingevreten gevaar van een compromis met de bestaande Westerse samenlevingsorde? Alleen, door die orde en haar structuren te zetten onder de schijnwerpers van het Evangelie.

Dat is niet nieuw. Kuiper stelde het thema reeds in zijn tijd aan de orde: het thema van de **architectonische kritiek** op onze samenleving. Waarom was toen deze 'architectonische kritiek' noodzakelijk? Het antwoord kan kort zijn: omdat de toen bestaande structuur van de samenleving aanleiding gaf tot zonde. De structuur van de samenleving was namelijk van die aard, dat de ondernemers werden opgezweept tot een tomeloze concurrentie met elkaar — een concurrentie, die zich uitwerkte in een permanente druk op de arbeiderslonen, in vrouwen- en kinderarbeid en in overmatig lange werktijden. Vandaar dat Kuiper van mening was dat de structuur van de samenleving herziening behoeft. Hij wenste via die structuur een zodanig contact tussen de ondernemers en de werknemers te bewerkstelligen, dat de ondernemers het zouden afleren om met elkaar ten koste van de arbeiders te concurreren. En zo ontstond de bedrijfsorganisatie; zo ontstonden ook de collectieve arbeidsovereenkomsten, door middel waarvan loonconcurrentie

tussen ondernemers onmogelijk werd gemaakt.

Een prachtig voorbeeld van christelijke kritiek op de maatschappij-structuur! Maar in onze tijd is deze kritiek in niet mindere mate nodig, omdat ook vandaag de bestaande samenlevingsorde in het Westen nog steeds een rechtstreekse aanleiding tot zonde vormt.

Ik zou in dit verband willen wijzen op het materialisme in het westen waar wij het — terecht — vaak over hebben. Dit materialisme ontstaat in het Westen niet zómaar! En de toenemende kloof tussen de welvaart hier en de armoede in de ontwikkelingslanden ontstaat niet vanzelf! Daar is voor een groot deel de structuur van de westerse samenlevingsorde aan schuld. De structuur van die orde is zo, dat de ondernemers er toe worden **aangezet** om door middel van reclame en overreding kunstmatig zoveel mogelijk nieuwe behoeften in het leven te roepen, om in de toekomst maar van een behoorlijke afzet voor hun produkten verzekerd te zijn. Daartoe dwingen ze als ondernemers elkander; anders gezegd: daar dringt de bestaande samenlevingsorde hen toe. Maar dit is een volstrekt scheve, en onchristelijke situatie. Want hoe kan het ooit verantwoord zijn, dat **hier** kunstmatig nieuwe behoeften aan de mensen worden aangepreft, terwijl **elders** in de wereld men nog niet eens toe is aan de bevrediging in de meest **reële** en **elementaire** behoeften? De westerse samenlevingsorde voedt de westerse mens op deze wijze op tot begeeren. Zij verleidt hem tot een door en door egoïstisch behoeftepatroon. Zij vergroot bovendien op deze manier de schrijnende disharmonie in het mondiale economische leven; de disharmonie dat ons produktieapparaat reeds grotendeels is gericht op de voorziening in de meest grillige en kunstmatige behoeften, terwijl elders in de wereld door het ontbreken van een voldoende produktieapparaat de mensen omkomen van honger en gebrek.

Als christenen zullen wij op dit punt zeker **niet** akkoord kunnen gaan met de bestaande samenlevingsorde. Zo ergens, dan zal hier het compromis moeten wijken voor het offensief; voor het offensief tegen de tot zonde verleidende krachten binnen de structuur van onze samenleving.

Met dit voorbeeld hoop ik duidelijk te hebben gemaakt, dat architectonische kritiek op samenlevingen niet een leus is uit een verleden, maar behoort tot de plicht van de christen van vandaag.

Slotsom

Wij hebben het Evangelie te prediken aan een wereld in nood!

Maar die prediking zal niet goedkoop kunnen zijn. Zij kan alleen slagen:

- wanneer we letten op Jézus, die ons in de wereldontwikkelingen van thans voorgaat en zelfs gehele beschavingen op de tweesprong stelt;
- wanneer we oog hebben op de taak van christenen in andere samenlevingen, opdat niet door onze schuld de eenheid van het christelijk getuigenis in de wereld gebroken wordt;
- wanneer we ervan doordrongen zijn, dat het Evangelie van een niets en niemand ontziende aktualiteit is, en met niets minder genoegen neemt dan met de toetsing van hárten — en beschavingen.

Zó zijn wij leesbare brieven aan een wereld in nood.

B. Goudzwaard

¹⁾ Karl Barth, **Brief an einen Pfarrer in der D.D.R.**, Ev. Verlag Zollikon, blz. 13v. Ook in Nederl. vertaling van dr. J. J. Buskes.

²⁾ Zo kan men wijzen op een sterk levend pacifisme in deze kring, wat o.a. heeft geleid tot de oprichting van de Praagse Vredesconferentie. Ook op dit punt past ons overigens een behoedzaam oordeel!

³⁾ 1 Tim. 6 : 12b, 13.

TE BERDE

"Bridgen is werelds, de bioscoop is het voorportaal van de hel, het circus is onmenselijk en in een voorstelling van de "Wiener IJstrevue" hoor je niet, want daar vind je geen mensen van onze kerk!". Zulke antwoorden hebben we allemaal wel eens gehoord en misschien horen we het nu nog wel of gebruiken we ze zelf, zij het in iets modernere bewoordingen. Op de, haast brutale vraag "hoe weet u dat, u bent er toch nooit geweest, resp. u hebt het nog nooit gedaan?", was (is) een bekend antwoord "moet ik eerst een bordeel bezoeken om te kunnen zeggen dat het daar mis is!". Gewoonlijk was (is) dit antwoord het slotwoord en werd er verder niet meer over de zaak gesproken.

Afgezien van het feit of deze e.d. antwoorden juist waren (zijn) of niet — hierover straks meer — bevredigen doen zij de huidige jeugd beslist niet. Dat was bij de vroegere jeugd ook al het geval, maar nu is de situatie al weer heel anders geworden.

Ja-ja, wij weten het al, situaties, feiten zijn geen norm — hoe vaak worden deze woorden niet als doodoener gebruikt? — maar ondertussen moeten we er toch maar rekening mee houden. De situatie is, dat er praktisch geen gezin zonder radio te vinden is en dat de beeldbuis in hoe langer hoe meer gezinnen binnendringt. Beeldbuis: een onrustbarend element, een verstoorder van de huiselijke harmonie en noemt u nog maar een paar lelijke dingen op, alleen... hoe vaak gaat u naar de bureaus kijken? En als u het doet, hoe vaak denkt u dat de lieve jeugd het doet? 'n Vlotte kans dat uw kinderen nog veel meer kijken bij hun vriendjes en vriendinnetjes naar "elck wat wils" d.w.z. naar opera's, naar film- en naar circusvoorstellingen, enz. Dat kón de vroegere jeugd niet, dat kan de huidige jeugd wél. Heus, de situatie is veranderd.

En nu bovenstaande antwoorden! Het is beschamend voor de antwoordgever(s), maar hun antwoord was kolder, erger: was on-Schriftuurlijk **in dit verband**. Het bezoeken van huizen van ontucht wordt in de bijbel zonder meer verboden, daar is geen onderzoek meer voor nodig. Echter al die andere zaken zijn niet in de bijbel verboden en met zulk een antwoord suggereert de antwoordgever dat het in de H. Schrift wel verboden is. Dat is doodeenvoudig liegen. Al die andere zaken mogen, zo niet, moeten zelf onderzocht worden. Welke taak moeten de ouders in deze op zich nemen? Wij herinneren ons de verontwaardiging over het feit dat Trouw indertijd filmrecensies leverde. Dat was een blijk van afval in de synodokratische kerk. Wij dwepen beslist niet met Trouw, maar menen dat Trouw in deze zijn tijd beter d.w.z. meer in overeenstemming met de Schrift, heeft begrepen dan zij die zo diep hierover verontwaardigd waren. Wij spreken (dus) niet over de kwaliteit van deze recensies, want daar hebben we geen verstand van en zullen we ook niet krijgen tenzij we de bioscoop meer bezoeken dan nu het geval is. Maar zo is het bij ons niet altijd het geval geweest en toen kregen wij helemaal geen voorlichting.

En nu? Wij horen en lezen nog te vaak allerlei variaties op de hierboven gegeven antwoorden en wij horen en lezen te weinig dat ieder de vrijheid, de Christelijke vrijheid heeft deze dingen zelf te onderzoeken. Dit verlangen zal niet zo sterk tot de ouderen onder ons spreken, maar misschien hebben zij nog enige herinneringen aan hun eigen jeugd. Dan weten zij nog wel dat het niet opgaat dat vader al deze dingen zelf onderzocht heeft en dat hij het dus weet. Inderdaad, maar vader is zoonlief niet. Zoon- en dochterlief wil zelf deze dingen onderzoeken en... Er is een tijd dat we de kinderen zonder meer iets kunnen verbieden, maar er is ook een tijd dat de kinderen hieraan ontgroeid zijn en

dan... dan moeten die kinderen daarin geleid worden. Dat zal niet even makkelijk zijn! Inderdaad, iets verbieden is gemakkelijker, maar daarin gaat de opvoeding niet op. In deze zou onze pers, met name de jeugdbladen veel meer moeten doen dan thans gedaan wordt. Wij kennen allemaal het Schrifftuur-

lijk gezegde "Uw woord is mij een lamp voor de voet, een licht op mijn pad", maar we werken slechts met de helft. We krijgen vele artikelen over Het licht, maar het pad laten we in de duisternis.

Westerhuis

Rondom de „Open Brief” (I)

1. Crisis-verschijnsel.

In een open brief, gericht aan de Tehuisgemeente in Groningen, hebben een 25-tal broeders uiting gegeven aan hun ongerustheid inzake de gang van zaken in ons kerkelijk leven.

Vanzelfsprekend is daar reactie op gekomen.

Zelf heb ik er een viertal artikelen aan besteed in de Kerkbode van Noord-Holland en mijn kritiek er op gegeven.

Het lijkt me gewenst thans ook eens iets te zeggen over de reactie er op, zoals mij die onder het oog kwam, met name dan in het weekblad "De Reformatie" van de hand van dr. C. Trimp te Voorburg. Naar mijn mening zijn zijn artikelen en "Open-brief-antwoord" een symptoom van de crisis, waarin wij momenteel als kerken verkeren.

Met nadruk wil ik verklaren, dat ik de kritiek op de "Open-brief" als zodanig geen crisis-verschijnsel acht. Elkaars meningen en publicaties aan een kritische bespreking onderwerpen is een geoorloofde zaak en moet in de kerk des Heren mogelijk zijn. En dat er op deze open brief zelfs gegronde kritiek mogelijk is, is ook mijn mening.

Daar gaat het me dus niet om.

Maar wel om de inhoud van deze kritiek of beter nog, om de consequenties, die er uit getrokken worden. Dr. Trimp acht het tafellaken doorgesneden, indien deze broeders blijven bij het eenmaal door hen ingenomen standpunt.

Hij deinst er niet voor terug hen "vreemden" te noemen in de zin van Joh. 10 : 5, indien zij hun constructie niet terug nemen. Dr. Kuyper sprak eenmaal van de ethischen als van de "halven", maar hier valt het woord "vreemden" zelfs. Dit woord is duidelijk, maar tegelijk onheilspellend.

En het staat te vrezen, dat er kerkeraden zullen zijn, die uit deze karakterisering weer hun consequenties zullen trekken en met deze broeders gaan handelen. Een kind kan inzien, waar dat op zal uitlopen.

Daarbij wordt het dan de grote en benauwende vraag, wat onder ons als wet en regel zal gelden: of wij hier wel blijven in het historische spoor, waarin de Gereformeerde Kerken in Nederland zich tot nu toe bewogen hebben. Het is de vraag of we hier niet worden gedwongen op een nieuwe weg, die voor onze kerken een buitengewoon gevaarlijke moet worden geacht.

Niet aan een verdediging van de open brief der vijf en twintig, maar aan de beantwoording van deze vraag is daarom het volgende gewijd.

2. Moet ook over Bavinck het vonnis gestreken?

Bijzonder fel keert dr. Trimp zich tegen de "ideologie" — we zijn allemaal knap in vreemde woorden — van de 25 inzake de kerk. Hebben zij van een vrijmakings-ideologie gesproken. Dr. Trimp keert zoals een goed polemist past de rollen om en beschuldigt hen van een ideologie ten aanzien van de kerk. Het is "de ideologie van de grote onzichtbare kerk, die de aardse organisatie van "het kerk-huiselijk instituut" — om ons een schoepiaanse term te veroorloven — altoos zal blijven overkoepelen" (Ref. 3 dec. '66).

Hij werkt dit dan breed uit met het beeld van een huis met verschillende vertrekken,

waarin het meubilair van het ene vertrek in het andere wordt overgebracht. Zo ongeveer zouden de vijf en twintig de vrijmaking beschouwen.

Mede om deze constructie zijn de vijf en twintig vreemden.

Nog feller wordt het requisitoir van onze kerkelijke officier van justitie, wanneer hij de persoonlijke eer van de 25 in het geding brengt op de volgende wijze:

"Gevoelt ge het dan zelf niet, dat ge niet tegelijkertijd een concrete gemeente kunt leggen onder de normen van de kerk — die wereldkerk is, zolang zij van Christus is — en haar kunt kleineren tot denominatie binnen de gereformeerde gezindte met haar elastieke grenzen?

Zoudt u de formules van uw openbare geloofsbelijdenis, uw doopbelofte, uw beroepsbrief en uw ambtsbeloften nog eenmaal willen lezen? Als mannen van eer?"

Hier moet een vraag gesteld worden, die het hart raakt van de kwestie waar het ons hier om te doen is. Het is niet de vraag of dr. Trimp met zijn ridiculiserend beeld van huis en meubilair de 25 recht doet. Maar de vraag, of wij b.v. dr. Herman Bavinck óók als een vreemde moeten schelden en zijn reputatie als man van eer in twijfel moeten trekken.

Bavinck immers heeft in zijn "Gereformeerde Dogmatiek" de woorden neergeschreven:

"Sedert de Reformatie is de kerk overgegaan in de periode der pluriformiteit; en dit dwingt ons, om de eenheid der kerk veel meer in den geestelijken band des geloofs dan in den uitwendigen vorm der regering te zoeken" (IV, 304).

Hij is van oordeel, dat ware kerk de naam is geworden niet voor één kerk met uitsluiting van alle andere, maar voor velerlei kerken, die de hoofdwaarheden des christendoms, de fundamentele artikelen nog vasthielden, doch overigens in graden van zuiverheid zeer ver van elkaar afweken.

Bavinck schreef dergelijke uitspraken niet ondoordacht neer. Ze zijn de vrucht van een intens bezig zijn met het vraagstuk van de kerk van Christus. Breed heeft hij het standpunt der Scheiding verdedigd. Toch schreef hij: "Wij zijn dus niet de kerk, gelijk sommigen onzer wel eens zeggen, maar een gedeelte der kerk; er is een groot deel der broeders, die achteraan komen en door ons reeds lang worden verbeid."

Ten overvloede wijs ik erop, dat we in het midden kunnen laten of Bavinck hier juist heeft gesproken. Dat is momenteel niet aan de orde.

Maar de vraag is of Bavinck nu ook een "vreemde" moet gescholden worden en of zijn reputatie als man van eer nu ook in twijfel getrokken moet worden.

De Gereformeerde Kerken hebben dat nooit gedaan, noch voor noch na de vereniging van 1892. Maar dit bewijst dat dr. Trimp de kerken wil voeren op een nieuwe weg. Niet door het feit, dat hij kritiek oefent op deze en soortgelijke beschouwingen — dat is zijn goed recht. Er valt m.i. ook bezwaar tegen in te brengen. Maar wél door de wijze van deze kritiek, door de consequenties, die hij er aan verbindt.

Het zijn de uiterste consequenties.

Niemand verhele zich de ernst van zulk optreden.

Natuurlijk ligt daaraan ook een bepaalde ideologie ten grondslag. Maar dat komt nog wel ter sprake.

We gaan eerst verder dr. Trimp lezen.

3. Confessie en vrijmaking.

Dr. Trimp verwijt de 25, dat zij de daad der vrijmaking en art. 28 N.G.B. van elkaar losmaken.

Nu is dat volgens hem nog niet eens het ergste.

Er is nog iets veel ergers aan de hand.

"De vrede der kerken is volgens deze briefschrijvers slechts verkrijgbaar, wanneer wij art. 28 N.G.B. tot een krachteloos historisch document maken en het spreken van aanwijsbare kenmerken van de valse kerk daarmee maken tot een zestiende-eeuwse opgewondenheid."

De lezer vergisse zich niet.

Zo zeggen de 25 het niet; u zoekt in hun Open brief deze woorden tevergeefs. Dr. T. dicht ze hun toe. Het is voor hem de consequentie uit hun spreken. Maar of zij zelf deze consequentie aanvaarden, is een andere zaak. Ik geloof daar niets van.

— — —

Intussen — de Open brief van de 25 munt niet uit in helderheid van voorstelling. Een mens wordt er bij herhaalde lezing, probeerend zich precies in te denken wát deze 25 zeggen, soms tureluurs van.

Dit neemt niet weg, dat men hun recht moet doen, dat althans moet proberen.

M.i. moet de zaak als volgt gesteld worden: Enerzijds strijden de 25 tegen wat zij zien als een verabsolutering van de ware kerk, zie het desbetreffende kopje in hun brief: De ware kerk is alleen te vinden bij ons; de bedding van Christus' kerkvergaderende activiteit loopt via de vrijgemaakte kerken. Dat dit met confessioneel gezag bekleed wordt, is hun grief.

Maar dit moet — en dat is het anderzijds — niet losgemaakt worden van wat zij onder het vorige kopje schrijven over het vrijmakingsgeloof: dat is het geloof, dat Christus in 1944 zijn volk opnieuw in de vrijheid heeft gesteld; dat er toen een definitieve scheiding kwam met die achterbleven en dat die scheiding zich in een doorgaande reformatie op alle levensterrein heeft door te zetten.

Beide hangen voor hun besef nauw samen: het een valt van het ander niet los te maken.

Samen is dit het "vrijmakingsgeloof".

En daar willen ze niet aan: dit willen ze niet met confessioneel gezag bekleed zien.

Begrijp ik hen goed, dan stellen ze het in hun denken zo: de vrijmaking, hoe zeer noodzakelijk en een gebod van God, was niet een zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn, maar een breuk met broeders. Een noodzakelijke, maar niettemin pijnlijke breuk. Een breuk, die ook liefst zo spoedig mogelijk dient weggenomen te worden, waarbij zij als conditie stellen, dat ingezien moet worden dat de tucht der veertiger jaren verkeerd was en art. 31 K.O., van synodale zijde, genegeerd werd. Terwijl zij bovendien van oordeel zijn, dat voordat de hereniging haar beslag kan krijgen, gesproken zal moeten worden over de aanpak van het oecumenisch probleem, de vragen rondom het Schriftgezag en de Kerkregering.

Ik vraag me met enige verwondering af, of deze broeders daarom nu zo aan de schandpaal moeten worden geslagen.

Want dit is allemaal niets nieuws.

Velen hebben het van het begin af zo gesteld en zich, door deze gedachtengang geleid, vrijgemaakt.

4. Hoe stond het in werkelijkheid?

In het door de 25 bestredene en in het door hen gehuldigde standpunt, zoals wij dat uit hun schrijven meenden te moeten opmaken, hebben we te doen met tweeërlei standpunt, dat in onze kerken gevonden wordt en tot steeds grotere spanningen voert.

Het is daarom gewenst op deze zaak iets

breder in te gaan, en de vraag te stellen: Hoe was de werkelijke stand van zaken in en om de vrijmaking? en dat dan in verband met art. 28 N.G.B.

Het eerste, dat hier gezegd moet worden is dat de vrijmaking haar eigen karakter had. Ze was suigeneris en kan niet zonder meer met Afscheiding en Doleantie onder één noemer gebracht worden.

Ik zeg dit nu niet pas, maar heb dat reeds jaren geleden, blijkbaar met algemene instemming, betoogd in mijn "De feitelijke toedacht". Daarin heb ik er op gewezen, in confrontatie met opmerkingen van ds. A. M. Lindeboom, dat de vrijmaking geen afscheiding was, noch een verbreking van het kerkverband, maar een actie tot redding van de eenheid der kerk. En dat tegen een op touw gezette en zich voltrekkende kerkelijke revolte "van hoger hand". Bij de vrijmaking was er niet zoals in 1834 en 1886 een gevestigde situatie, waarbij men zich algemeen gedurende een reeks van jaren had neergelegd. Er was in 1944 een revolutie zich bezig te voltrekken op synodaal niveau, met al de gevolgen van dien: valse tuchtoefeningen door de generale synode over hoogleraren en zelfs kerkeraden.

Daartegenover zocht de vrijmaking het rechte kerkelijke leven naar het Woord van God te bewaren, resp. te herstellen en zo de eenheid te bewaren.

Zij was daarom niet een zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn, maar het verwerpen van een juk, dat generale synodes trachtten op te leggen aan de vrije kerken van Christus. En dat met schending van de normen en overeengekomen regels voor het gereformeerde kerkelijke leven en samenleven. Dat vele kerkleden deze daad van gehoorzaamheid niet volbrachten, maar de generale synodes volgden, wetend of onwetend, dat bracht de breuk.

Zo was de feitelijke stand van zaken.

— — —

Deze vrijmaking was overeenkomstig art. 28 N.G.B. Het is jammer dat de 25 dit niet in hun Open brief hebben vermeld. Wel zeggen zij, dat de vrijmaking een daad van gehoorzaamheid aan Gods gebod was en als zodanig gewerkt door de Heilige Geest en dat is prachtig gezegd. Maar het was een kerkelijke daad, die de wil impliceerde om de eenheid van de kerk en het de hals buigen onder het juk van Christus. De 25 hebben blijkbaar alleen gelet op de woorden: zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn... en dat was de vrijmaking niet. Zij was geen afscheiding. Ze was een vrijmaking in een niet gconsolideerde situatie. Ze wilde van geen mens zich afscheiden, maar allen oproepen om de band des geloofs in een kerkelijk leven naar Gods Woord te bewaren.

De 25 broeders hebben te weinig genuanceerd gedacht over art. 28 N.G.B.

Maar het gaat evenmin aan art. 28 N.G.B. ongenueanceerd op de vrijmaking toe te passen als een zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn. Als een uittocht uit Egypte in de zin van: het land der Egyptenaren.

Daarom vloeit uit deze vrijmaking ook niet voort het loslaten van, de breuk met hen, die achterbleven, op alle terreinen van het christelijke leven.

Natuurlijk gaf het verdere samen optrekken allerlei complicaties, met name ten opzichte van de veroorzakers van de breuk en van hen, die zich daar principieel achterstelden. Hier doemt het bekende ethische conflict op. Maar hoe dit zij, wij hebben hen, die achterbleven, de christennaam niet ontzegd. Een rechtlijnige redenering vanuit de kerkelijke vrijmaking tot een breuk op alle gebied is niet te aanvaarden, want de vrijmaking was geen afscheiding van hen, die niet van de kerk zijn in de zin van art. 28 en 29 N.G.B.

Een heel andere zaak is of de ontwikkeling

daarna niet noopt tot eigen organisaties op verschillend terrein. Men kan daarover verschillend denken. Maar dit mag niemand brengen op het vlak van trouw aan de vrijmaking. Hij pleegt dan geweld aan de historie.

Dat dit in de praktijk wel gebeurt, is bekend.

Het is een der wortels van veel moeite in onze kerken.

De bovenstaande uiteenzetting moge dienen om hier meer klaarheid te brengen en tot een discussie op het rechte vlak.

Maar er moet een radicaal eind komen aan het verwerpen van broeders, die het bovengeschetste "vrijmakingsgeloof" niet delen. Dit "geloof" is inderdaad een met de historische stand van zaken niet te verifiëren overtuiging en gaat mank aan een onhoudbare constructie.

5. Ware kerk of denominatie van de onzichtbare kerk?

Op het punt van de ware kerk aangeland, bereiken de verwijten van dr. Trimp hun grootste felheid. Hij stelt de briefschrijvers de vraag of zij wel waarlijk leden en ambtsdragers van de kerk van Christus zijn of slechts contribuanten en functionarissen van een vrijgemaakte denominatie. Ze zijn volgens hem gevangen in "de ideologie van de grote onzichtbare kerk, die de aardse organisatie van "het kerk-huiselijk instituut" — om ons een Schoepiaanse term te veroorloven — altoos zal overkoepelen."

Dr. Trimp striemt hen met felle woorden, omdat zij over andere gereformeerden durven spreken als over bouwers op hetzelfde fundament. De vrijmaking ging dus niet over het fundament van het kerkhuis doch slechts over de inrichting en bewoning daarvan, zo vat hij hun mening samen.

Hoe kunt gij het uithouden, zo roept hij uit, dat gij permanent de kudde samenroept tot de vrijgemaakte kerk zonder dat het een **confessie** is, dat Christus' kerkvergaderende arbeid via deze kerken loopt?

— — —

Ik wil in het midden laten of dr. Trimp de briefschrijvers recht doet in het weergeven van hun standpunt en of zij alle consequenties, die hij hun rijkelijk in de schoenen schuift, voor hun rekening nemen.

Maar liggen hier geen vragen?

We kunnen nóg zo hard roepen over de ware kerk naar de confessie, een feit blijft, dat de confessie spreekt over de kerk als de vergadering van de ware christgelovigen, art. 27 N.G.B. Niet de vergadering van een groep of deel der ware christgelovigen, maar van de ware christgelovigen.

Dat plaatst ons voor het droeve feit van de verscheurdheid der christenen in ons land, om daarbij maar te blijven. Een verscheurdheid, die juist onder Gereformeerden voorkomt. Prof. Kamphuis heeft daarop gewezen in zijn referaat voor de Persvereniging "Waarheid en Eenheid", gehouden op 14 mrt. 1964; zie "De Reformatie" van 28 mrt en 4 april 1964.

Het raadsel van de scheuring begeleidt ons

nu reeds anderhalve eeuw, zegt hij. Hij heeft de vraag gesteld: En wat verdeelt toch steeds weer de belijders der Waarheid zodat **juist onder hen** de Eenheid verloren is?

Hij wijst erop, dat ook weer met de Doleantie van ruim 50 jaar later de gereformeerden, die voor de keus kwamen te staan in grote verdeeldheid raakten: velen gingen mee in de tweede uittocht, velen bleven achter — ook nog weer onderling verdeeld.

Vervolgens zegt hij, dat 1892 ons laat zien een blijvende apartheid van sommige Gereformeerden.

Van de gereformeerden zegt hij: Wij isoleren ons van elkaar.

Ik weet niet hoe dr. Trimp denkt over deze en dergelijke uitspraken. Wanneer de briefschrijvers spreken over de gescheurdheid van het reformatorisch volksdeel in Nederland en van het bouwen van dat volksdeel op velerlei stijl op het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, dan stort hij daarover alle fiolen van zijn granschap uit.

Ook hier treft weer het ongenueanceerde spreken; het hanteren van een zwart-wit schema.

Men kan terecht kritiek oefenen op de formulering hierboven, dat nl. het reformatorisch volksdeel in Nederland in velerlei stijl bouwt op het fundament van Gods Woord en de drie formulieren. Dat geldt voor wat het kerkelijk leven betreft slechts ten dele. De Gereformeerde Bond in de Ned. Hervormde Kerk houdt zich voor wat zijn kerkelijke positie-keuze betreft zeker niet aan de artikelen van de N.G.B., die over de kerk handelen. Het synodaal-hiërarchisch kerkrecht wijkt daarvan ook af op een niet onbedenkelijke wijze. De belijdenis boet in de gebonden kerken eveneens ernstig aan gezag in. Dat is altemaal waar.

Maar het is ook waar, dat meer dan een miljoen christenen in Nederland buiten onze kerken op de naam gereformeerd aanspraak maken en de drie formulieren erkennen als de rechte vertolking van het Woord der Waarheid en bereid zijn zich daarop te laten aanspreken.

Dr. Trimp kan wel wat ironiserend spreken over het ideaal van de gereformeerde gezindte, maar feiten laten zich nu eenmaal moeilijk loochenen. Er is een verdeeldheid onder de belijders der Waarheid; juist onder hen is de Eenheid verloren, om met prof. Kamphuis te spreken.

Deze last raakt dr. Trimp zelfs met zijn pink niet aan.

En het is duidelijk, dat de 25 briefschrijvers daar zwaar aan torsen. Zij hebben er geen vrede mee.

A.
(Slot volgt)

G. Jansen

De geschiedenis heeft bewezen, hoe gescheidene kerken bloot staan aan het ernstig gevaar, om haar eigen beginsel en standpunt tot een bestanddeel der waarheid te maken en alzo de weg der secte op te gaan.

H. Bavinck

Het beeld van de kleding bij Paulus

II

We zeiden in ons eerste artikel, dat Paulus zich van het beeld van het kleed vooral bedient, wanneer hij spreekt over 's mensen vernieuwing door Christus in dit leven.

Echter: de apostel gebruikt deze beeldspraak ook, als hij zich bezig houdt met onze opstanding ten jongsten dage.

Dit geval staat niet op zichzelf — daar willen we allereerst even de aandacht op vestigen —

dat Paulus zich over deze twee gebeurtenissen (levensvernieuwing hier, en opstanding stráks) in dezelfde of overeenkomstige bewoordingen uitlaat. En het is ook helemaal niet bevreedend.

Beide zijn ze immers vrucht van Christus' dood en opstanding, de ene een voorlopige, de andere de definitieve.

We behoeven slechts naast elkaar te leggen Rom. 6:14 "Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus

uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen" en 1 Cor. 6:14 "God heeft niet alleen den Heer opgewekt, maar zal ook ons opwekken door zijn kracht" (of 2 Cor. 4:14 "Immers wij weten, dat Hij die den Heer Jezus opgewekt heeft, ook ons met Jezus zal opwekken en met u vóór Zich stellen", vgl. ook vss. 10, 11).

We willen enkele van die typische uitdrukkingen noemen, die door den apostel Paulus zowel gebezigd worden voor de vernieuwing van hart en leven hiér als voor onze opwekking bij 's Heeren wederkomst.

Ik denk allereerst aan 1 Cor. 15:49 "En gelijk wij het beeld van den stoffelijke (d.i. Adam, vgl. wat voorafgaat) gedragen hebben, zo zullen wij het beeld van den hemelse (d.i. Christus) dragen". (Het gaat in 1 Cor. 15, zoals bekend mag worden verondersteld, over de opstanding der doden.)

'Iemands beeld dragen': deze beeldspraak is ten nauwste verwant met die welke we ontmoeten in de uitdrukking 'den ouden mens uit- en den nieuwen aantrekken'. Daarin ging het immers over onze overeenkomst-krachtens-verbandschap met Adam enerzijds en met Christus anderzijds. Daarin zat verweven, zo bleek ons, dat Adam en Christus het geslachtshoofd zijn waaronder wij ressorteren. Welnu: in de zojuist gesignaleerde uitdrukking zal 'beeld' wel verstaan moeten worden als 'trekken van verwantschap', als 'erfelijke gelijkenis'. Zoals wij van een jongen wel zeggen: "hij lijkt precies op z'n vader". Het beeld van iemand dragen houdt vaak in: de zoon van iemand zijn. Men denke maar aan Gen. 1:26, 27: Adam werd geschapen „naar Gods beeld”. Maar Lucas spreekt van Adam als „den zoon van God” (3:38). En als de genealogische lijn vanaf Adam in Gen. 5 getekend wordt, begint de schrijver met een herinnering aan Gen. 1:26, 27: „Ten dage dat God Adam schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods” (vs.1), en dan vervolgt hij: „Toen Adam honderd dertig jaar geleefd had, verwekte hij (een zoon) naar zijn gelijkenis, als zijn beeld” (vs. 3). Men ziet uit het feit dat in de vertaling de woorden „een zoon” tuusen haakjes zijn geplaatst, dat deze in de grondtekst ontbreken.

Wij zullen dus, zo zegt Paulus in 1 Cor. 15, stráks ná onze opstanding op de jongste dag, het beeld van Christus dragen. Maar elders zegt dezelfde schrijver, dat hij voor de Galaten, die door de jудаïsten worden misleid, „opnieuw weëen doorstaat, totdat Christus in hen gestalte krijgt” (4:19). En dáár spreekt hij van hun leven hier en nu.

Zakelijk ten nauwste hiermee verwant is een tweede uitdrukking, die op dezelfde tweërlei manier wordt gebezigd. Ik bedoel de term 'aanneming tot zoon'. Daarvan bedient Paulus zich o.a. in Gal. 4:5. Deze adoptie heeft plaats gehad, toen God Zijn Zoon naar deze wereld zond. Wij zijn nú al (vgl. 1 Joh. 3:1, 2) kinderen Gods. Niettemin spreekt de Schrift bij monde van Paulus ook van 'aanneming tot zoon' met betrekking tot onze opwekking ten jongsten dage, nl. in Rom. 8:23. Daar staat, dat "ook wijzelf, die den Geest als eerste gave ontvangen hebben, bij onszelf zuchten in de verwachting (!) van onze aanneming tot zoon, de verlossing van ons lichaam". De uitleggers hebben daar wel eens mee gezeten. Want blijkens vs. 15 van datzelfde hoofdstuk heeft de aanneming tot zoon al plaats gehad in de pinksterbedeling (vgl. de tekst die we daareven uit Galaten aanhaalden). En men heeft het woord dan ook wel willen opvatten als een verklarende kanttekening bij de woorden "eersteling des Geestes" (Stat.-vert.), die later bij vergissing in de tekst terecht zou zijn gekomen, en dan ook nog op een verkeerde plaats.

Zelf heb ik ook wel eens voor die opvatting gevoeld. Maar bij nader inzien is een dergelijke verklaring overbodig. Het probleem werd voor mij opgelost, toen eens mijn aandacht viel op Luc. 20:36, waar van hen "die waardig gekeurd zijn deel te verkrijgen aan die (d.i. de toekomstige) eeuw en aan de opstanding uit de doden" gezegd wordt: "zij zijn zonen Gods, omdat zij zonen der opstanding zijn".

Nog op een derde uitdrukking wil ik in dit verband de aandacht vestigen. We hoorden daareven Paulus zeggen (Gal. 4:19), dat hij terwille van de Galaten "weëen doorstond". Paulus tekent zichzelf hier dus als een aanstaande moeder, die de Galatische Christenen opnieuw ter wereld moet brengen. Met die uitdrukking is

Paulus in de lijn van Jezus Christus, als deze tegen Nicodemus zegt: "gij moet wederom geboren worden" (Joh. 3:7). En dit beeld maakt wel heel duidelijk, dat het hier een gebeuren geldt dat de gansen mens aangaat. Een geboorte: dat is toch maar, dat een heel nieuw menskind ter wereld komt.

Welnu: ook van dit beeld geldt weer precies hetzelfde wat we daareven vonden met betrekking tot andere (het beeld van "kleed" en "beeld"): het wordt op beide gebeurtenissen-inkwestie toegepast. Immers ook de vernieuwing op de jongste dag wordt in de Schrift wel genoemd: "de wedergeboorte" (Matth. 19:28), hetzelfde woord dat Paulus in Tit. 3:5 bezigt met betrekking tot de doop.

Ook het beeld van het kleed wordt dus behalve op onze vernieuwing in dit leven door het geloof in Jezus Christus door Paulus ook toegepast op onze opstanding aan het eind der eeuwen. Zó gebruikt hij het nl. in 2 Cor. 5:24.

We hebben hier te doen met een tekst waarin nog altijd ernstige moeilijkheden schuilen. Met name de betekenis van vs. 3 is zeer omstrede. Ik kan de problemen waarvoor de tekst ons stelt op deze plaats niet uitvoerig behandelen. In het kort wil ik de belangrijkste moeilijkheden vermelden en mijn keus verantwoorden.

1) De handschriften zijn in vs. 3 niet eenstemmig: een deel spreekt van "be-kleden" (deze lezing is gevolgd in de onder ons gangbare vertalingen), een ander deel daarentegen van "ont-kleden". De laatste lezing is ogenschijnlijk ongetwijfeld de moeilijkste, omdat het ongegründ lijkt, dat op "ont-kleden" onmiddellijk zou volgen "niet naakt". Wie zich ontkleed heeft is toch juist wél naakt, zou men zeggen. Intussen pleit de ogenschijnlijke moeilijkheid van een lezing juist vaak voor haar authenticiteit: het is immers waarschijnlijker, dat een overschrijver een moeilijke tekst vergemakkelijkt dan omgekeerd een gemakkelijke tekst moeilijk maakte. De lezing "ontkleden" heeft dus een streepje voor.

Bovendien wordt in vs. 4 (waarin vs. 3 nader verklaard wordt, en dat dus voor het verstaan van vs. 3 uiterst belangrijk is; ik kom daarop straks nader terug) voor "aantrekken" de dubbele samenstelling, waarover ik boven in noot 4 sprak, gebezigd, terwijl hier voor "aantrekken" de enkele samenstelling zou zijn gebruikt. Ook om die reden lijkt het iets waarschijnlijker, dat in vs. 3 de lezing "aan-" niet de oorspronkelijke is, maar op een (vermoedelijk wel bewuste) verandering van één letter in de oorspronkelijke tekst berust. Wij willen het dus voorlopig eens wagen met de lezing "zich uitkleden" en eens kijken, of die een goede zin oplevert.

2) Wij zijn gewend aan de vertaling "bekleed, en niet naakt". Deze weergave is echter beslist fout. Dat het "en" in de oorspronkelijke tekst niet staat, is daarbij niet de doorslaggevend factor. Neen, wat aan deze vertaling scheef zit, is het volgende. Bij de gangbare vertaling is "bekleed" een tegenstelling van "naakt". Het deelwoord ("bekleed") staat tegenover een bijvoeglijk naamwoord ("naakt"). Nu kán dat op zichzelf wel, maar dan had in het Grieks dat deelwoord in het perfectum moeten staan. Dát duidt nl. een toestand, een gesteldheid aan. Echter: hier staat een aoristus. Dat betekent: hier wordt de **handeling** ⁸⁾ van het ('uit-' of 'aan-': dat laten we nu even in het midden) kleden aangegeven.

3) De beginwoorden laten twee opvattingen toe: 1) "als wij tenminste" en 2) "daar wij toch".

Welke betekenis men hier aan de woorden hecht, hangt samen met de zin die men in het geheel van de passage waarin ze voorkomen meent te ontdekken. Wij kiezen voor de eerste betekenis. Ze wordt, wat het N.T. aangaat, gedeeld door een goede parallel, nl. Gal. 3:4.⁹⁾

4) Het woord dat hier voor "niet" is gebezigd, wijst er op, dat we het moeten verbinden met het volgende "naakt". Samen vormen deze twee woorden één begrip: "gekleed".

5) Eén klein trekje verdient nog apart de aandacht. Dat is het woordje "kai" dat vóór "ontkleden" staat. Het gebruik ervan is in het Grieks zeer gevarieerd. Ik zou hier willen kiezen voor de betekenis "zij het ook"; dit mede op grond van wat voorafgaat: de woorden daareven onder 3 besproken.

(Deskundigen moge ik voor de doorwerking van 'ei' op 'kai' in de verbinding 'ei ge kai' verwijzen naar J. D. Denniston, **The Greek Particles** ². Oxford (1954), p. 142.)

6) Paulus schijnt hier twee beelden door

elkaar te gebruiken: dat van de woning en dat van het kleed. Dat is echter denk ik (en het is ook door anderen reeds opgemerkt) niet meer dan schijn. Paulus, zelf tentenmaker van beroep, heeft hier niet gedacht aan een woning van hout of steen, maar aan een tent. Zo'n woning is eigenlijk niet meer dan een kleed, over een paar touwen gespannen.

Ik kom zo tot deze vertaling van de verzen 2 en 3: "daar wij verlangen ons met onze woning uit de hemel te bekleden, als wij tenminste, zij het ook na ons ontkleed te hebben, niet naakt zullen bevonden worden". De bedoeling van deze woorden is, als ik het goed begrijp: wij verlangen wel naar ons nieuwe kleed, en wij kunnen er ook nog vrede mee hebben, dat we daarvoor ons oude kleed moeten uittrekken; als we maar niet een tijdlang naakt behoeven te zijn (m.a.w. als maar onmiddellijk op het uittrekken van de oude plunje het aantrekken van de nieuwe volgt).

In de richting van deze opvatting wijst m.i. ook wat volgt. Wij hebben in vs. 4 nl. een verklaring ("immers") van wat voorafgaat. Welnu, daar wordt gezegd, dat "**wij die nog in de tent zijn**" tegen de verandering in zoverre opzien, dat wij ons niet willen uitkleden, maar aankleden. Nietwaar: je mag nog zulke oude kleren aanhebben, het uittrekken daarvan **zonder meer** is geen plezier. Tenzij we aanstonds betere er voor terug krijgen, willen we ze niet uitdoen. Iets is altijd beter dan niets. Het tentkleed mag gescheurd zijn en rafelig: **we wónen tenminste nog**.

Zonder beeldspraak: Paulus zegt hier: wij zien uit naar de opstanding. Dat deze niet kan plaats hebben, tenzij we eerst sterven: nu goed, dat bittere van het sterven hebben we erover over, om de heerlijkheid die daarna wacht te bereiken. Maar wij willen niet **dood zijn**. Als we dit bestaan met al zijn noden en ellenden moeten prijsgeven voor de dood, dan hebben we het daar zwaar mee en verzuchten: neen, dat niet. Laat me dan maar liever houden wat ik nu heb. Wij willen dit leven alleen verruilen voor een beter leven. D. Holwerda

⁸⁾ Vgl. mijn brochures „Wat betekent de term 'Grondlegging der wereld' in het Nieuwe Testament?" (Enschede, z.j.) blz. 12 vlg., en „De grondlegging der wereld. / Zag Israël zijn uittocht als schepping?" (Enschede, z.j.) blz. 129 vlg.

⁹⁾ Ook over de betekenis van deze tekst bestaat overigens geen eenstemmigheid. M.i. is de zin: zoveel lasten hebt ge u laten opleggen door die jудаïsten, zonder dat ge met al die kwellingen van uw lichaam iets wint; ja, als het daar tenminste nog maar bij blijft: dat ge er niet béter van wordt; ik vrees nl., dat ge er veel meer minder van wordt: dat ge nl. Christus en Gods genade ermee verspeelt (vgl. 5:4). De uitleg die men soms aan deze tekst geeft: 'zoveel blijken van Gods genade hebt gij ondervonden' is m.i. niet mogelijk. Het hier gebruikte werkwoord ('paschoo') heeft nl. nergens elders in het N.T. een gunstige zin, betekent daar nooit 'iets goeds ondervinden'.

INGEZONDEN

DREIGEND GEVAAR

Op twee avonden, kort na elkaar, heeft professor Kamphuis in een lokaal van het kerkelijk gebouw aan de Ebbingestraat, over hetzelfde onderwerp gesproken. De meesten van de toehoorders zullen met een hart vol zorg en bange vóórgevoelens naar huis gegaan zijn.

Als de lucht betreft, als er zware donkere wolken komen aandrijven, als er kleine bliksemflitsen door de lucht schieten en er al een licht gerommel van de donder hoorbaar is, dan weten we dat er onweer op komst is.

Van de beide samenkomsten, waarin professor K. het standpunt uiteenzette dat hij meent te moeten innemen ten opzichte van de bekende Open brief, kon men m.i. geen andere indruk mee naar huis nemen, dan dat er weer een zwaar onweer boven de kerken hangt.

Als alle vóórtekenen niet bedriegen, staan we aan de vóóravond van weer een kerkelijk conflict. En daar we niet mogen veronderstellen dat er één is in onze kerken die dat als „een frisse vrolijke oorlog" met vreugde begroet, zullen we allen wel met een bezwaard hart huiswaarts getogen zijn.

Na wat ik in de toespraken van professor K. heb beluisterd, geloof ik ronduit te mogen zeggen dat, als God het niet genadig verhoedt, er opnieuw een versmalde „ware kerk" zal worden

gecreëerd, doordat een deel als „valse kerk” zal worden uitgestoten.

Iemand met de gaven en positie van professor K., zal dat, met behulp van de organisatorische mogelijkheden die onze kerkelijke organisatie biedt, kunnen bewerkstelligen. De tijd waarin we dat ook beleefd hebben, ligt nog niet zo ver achter ons. Het kan, als hij voor zijn opvattingen maar een meerderheid in de kerkelijke vergaderingen weet te verkrijgen.

Het aangrijpingspunt voor de kerkuivering die professor K. wil tot stand brengen, ligt in de Open brief. Daarin staan uitdrukkingen die, volgens professor K., niet te dragen zijn binnen ons kerkverband. De wijze waarop in die brief de kerkelijke gebeurtenissen in 1944 worden gedgegradeerd tot kerkelijke twisten, is zo volmaakt in strijd met de artt. 27-29 van de geloofsbelijdenis, dat zij niet te dulden is, ja is zo ernstig dat zij onherroepelijk moet leiden tot het doorsnijden van alle kerkelijke banden met hen die het aandurven zó te oordelen over 1944. Dat was, en moet erkend worden als een kerkelijke reformatie, waardoor „de ware kerk”, de kerk van Christus, in stand is gehouden. Elk ander oordeel daarover is relativierend, en doet te kort aan het werk dat God toen heeft gewrocht.

Professor K. sprak openlijk uit dat voor hem persoonlijk het tafellaken, wel te verstaan het laken van de avondmaalstafel, is doorgesneden tussen hem en de ondertekenaars van de Open brief. Ernstiger en duidelijker kan het niet gezegd worden.

De bespreking van de Open brief, zoals prof. K. die geeft, cirkelt van het begin tot het eind om de Kerk, en wat we daaronder hebben te verstaan. Wanneer in de Open brief wordt uitgesproken, dat er bij velen in onze kerken een roemen in de vrijmaking is dat alle perken te buiten gaat, dat er is ontstaan een verering en koestering van de vrijmaking die is ontaard in een „vrijmakingsgeloof” of een „vrijmakingsideologie”, dan antwoordt prof. K. verontwaardigd, dat daarin een miskenning van Gods werk in de vrijmaking openbaar wordt, die scherp veroordeeld en afgewezen moet worden. De vrijmaking is volkomen op één lijn te stellen met de reformatie van 1517, met 1834 en met 1886. Ieder die dat niet erkent, behoort volgens prof. K. niet in onze kerken thuis, en moet verwijderd worden. Hij voor zich kan met dergelijke „broeders” niet meer in één kerk leven.

In een breedvoerig, en, in zijn soort, meesterlijk en indrukwekkend betoog heeft prof. K. dit uiteengezet, en dat het hem diepe ernst is, blijkt niet alleen uit zijn wijze van spreken, maar vooral uit de consequentie die hij bereid is er aan te verbinden, n.l. een streven, allen die het niet met hem eens zijn, uit onze kerken te verdrijven.

En of de ondertekenaars van de Open brief nu al zeggen, dat zij er niet aan denken de vrijmaking van 1944 te verloochenen, en of zij de Tuis-gemeente te Groningen nu al oproepen hun band met de vrijgemaakte kerken niet te verbreken, dat zegt prof. K. niets. Zij hebben, volgens hem, door de wijze waarop zij over de vrijmaking spreken, het recht verbeurd tot die kerken te behoren. Omdat zij weigeren te roemen in de vrijgemaakte kerken als de ware kerk, doen zij te kort aan de erkenning van Gods werk in de kerkgeschiedenis, en dat is niet te tolereren in de kerk.

In de Open brief verklaren de ondertekenaars, dat zij in gehoorzaamheid aan God in 1944 de weg van de vrijmaking hebben gekozen; dat zij ook nu nog menen daarin juist gehandeld te hebben; maar dat het hun niet betaamt daarover in hoogmoed te roemen. Gehoorzaamheid past ons allen en te allen tijde, maar ons er op te verheffen wanneer we gehoorzaam zijn geweest, is uit den boze; integendeel, ons past niet anders dan dankbaarheid voor de genade die we daarin hebben ontvangen; en voorts de bede om in alles gehoorzaam en nederig te mogen blijven.

Hiermee is in het kort de tegenstelling geschetst die door de Open brief duidelijk aan het licht gekomen is. Men kan het misschien ook zo zeggen: over en weer beschuldigt men elkaar van óverwaardering en ónderwaardering van de vrijmaking.

Prof. K. liet dus geen twijfel bestaan over het doel dat hij nastreeft, en over de weg die hij zal inslaan.

Het valt niet mee na een zo lang en breed betoog een poging te doen in enkele minuten daar iets tegen in te brengen, waardoor het wordt ontzenuwd. Ik heb daartoe een zwakke poging gedaan door de vraag te stellen of we niet wijs zouden doen door ons te houden aan

Zondag 21, wanneer het gaat om de vraag wat we hebben te geloven van de kerk. Daarin immers wordt ons geleerd dat we hebben te geloven dat de vergadering van de kerk op aarde het werk is van Christus, dat Hij door Zijn Woord en Geest volbrengt.

Bij discussies over de Kerk wordt veelal alle nadruk gelegd op de artt. 27-29 van de N.G.B., waarin het kerkvergaderend werk voor een deel wordt gelegd in handen van feilbare mensen die, naar hun eerlijke overtuiging (zo behoort het althans te zijn!) in hun kerkelijke vergaderingen met meerderheid van stemmen beslissen, waar het kerkvergaderend werk begint en eindigt, en op welke wijze het verloopt, wat nog juist wel en juist niet meer te tolereren is.

Een eeuwenlange kerkgeschiedenis toont overduidelijk aan tot welke rampzalige gevolgen dat kan leiden.

Machtswellust, bekrompenheid, fanatisme, ijdelheid, allerlei minder mooie eigenschappen die in de mensen kunnen huizen, hebben hun invloed doen gelden, en de kerk op doolpaden geleid en talloze secten doen ontstaan. Hier heeft men aan de inhoud van de bijbel iets toegevoegd, dáár heeft men aan de inhoud te kort gedaan. Menselijke zwakheden, dwaasheden, kortzichtigheid, hebben telkens tot nieuwe kerkformaties geleid. Maant dit niet tot voorzichtigheid?

Moet nu een nieuwe breuk geforceerd worden, omdat men het niet eens is over de waardering van de vrijmaking, en de kwalificatie van de vrijgemaakte kerken? Ik hoop dat prof. K. en zij die gelijkgezind zijn tot betere gedachten komen. Dat zij mogen gaan inzien, dat Christus niet alleen het fundament van de Kerk gelegd heeft, maar dat Hij ook de enige volkomen deskundige bouwmeester is. Ieder gelovige heeft de taak en de opdracht een geschikte en levende bouwsteen te zijn in het grote godsgebouw. Als mensen Christus het werk uit handen gaan nemen, wordt het maar al te gemakkelijk knoeiwerk; zoals telkens duidelijk wordt; wanneer de geïnstitueerde kerken op hun wijze gaan uitmaken welke steen geschikt is voor het godsgebouw, en welke niet. Aardsche bouwlieden kunnen een steen verachtelijk een plaats ontzeggen, terwijl God er een hoeksteen van gaat maken.

Een ieder, ook prof. K., moge weten wat hij doet, wanneer hij gaat meewerken aan een actie, die opnieuw de wereld zal tonen dat zij die zich naar Christus noemen, menigmaal sterker zijn in onderlinge twist dan in onderlinge eendracht en liefdebetoon.

P. Pel

PERSSCHOUW

De macht van de zwakke kerk

In zijn maandblad schreef ds. De Boer van Wolvega het volgende goede stuk onder de titel "De macht van de zwakke kerk". Zijn uitgangspunt was II Cor. 12:9 "Want de kracht openbaart zich ten volle in zwakheid".

De Christenen hebben thans algemeen zorg over de moeilijke positie van de kerk(en) in onze wereld. Moeilijk hebben de kerken het reeds, doodat de maatschappij zo snel veranderd is. Het Evangelie blijft wel hetzelfde door alle tijden heen, maar het moet nu aan de man gebracht worden in een zeer veranderde wereld. Wie het Evangelie wil brengen aan de mensen, moet dat doen op deze wijze. Daartoe is natuurlijk primair nodig, dat hij het Evangelie behoorlijk kent - en dat eist gedurende studie van de heilige Schriften -, maar voorts is 't ook nodig dat hij zijn tijd en zijn mensen kent. Voor dit laatste is het nodig dat de kerken met hun tijd meegaan, niet zo dat ze het verkeerde overnemen, maar wel zo dat ze hun tijd en de mensen helpen en kritisch begeleiden met het altijd actuele en sprekende woord Gods. De kerken moeten minstens begrip hebben voor de huidige stand van zaken in onze wereld en maatschappij. Nuchter en waakzaam christendom heeft kennis van de feitelijke toestand, waarin God ons stelt. In die feitelijke toestand is God en zijn regering. Daarin is ook ons kwaad, maar het werk Gods meer.

Het is een integrerend bestanddeel van het christelijk geloof, dat Jezus Christus terugkomt en dat hij reeds thans, in onze wereld, bezig is om alle dingen nieuw te maken. Gods hand is beslissend aanwezig in de geschiedenis en daarom is de wereldgeschiedenis heilsgeschiedenis. God is Jahwe (Exodus 3), de "Ik die Ik ben", de Getrouwe, die zich naar de mensen toewendt en zich reddend met hen bemoeit, de God die Zijn volk leidt en uitleidt.

In de snelle verandering van de wereld, is het snelle komen Gods. De kerken hebben

thans moeite deze snelheid bij te houden. Wij moeten niet achter blijven in verouderde leerstellingen en methoden en leefwijzen.

't Is de waarschuwing van de brief aan de Hebreëren niet achter te blijven. (Hebr. 4:1). Een achterblijvende kerk houdt de klok van God niet bij. Zij verwaarloost haar taak in het heden, door onkunde, wanbegrip en niet-bij-tijd-zijn.

Natuurlijk zijn er allerlei andere factoren nog, waardoor de positie van de christelijke kerken in onze wereld moeilijk is. Het is een complex van factoren dat wij niet nader willen en misschien ook niet kunnen ontleden.

Waar het ons nu om begonnen is, is elkaar te wijzen op de macht van de zwakke kerk: "Want de kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid."

De kerken moeten zich niet sterk maken door wereldse middelen. De kracht van het getal kan ons niet redden. Het aantal leden van een kerk is niet beslissend. Niet door kracht of geweld zal het geschieden, maar door Gods geest. Ook binnen de kerken mag het niet beslist worden door meerderheden of door de helft plus één.

Meerderheden hebben al veel te veel verwoest, in de wereld en in de kerken. En het systeem van de helft plus één kan verwoestend zijn.

De christelijke kerk heeft zich juist in te zetten voor minderheden en voor zwakken en verdrukten en armen en eenzamen, weduwen en wezen.

Met zijn Woord (en Geest) doorkruist God juist telkens onze "sterke" menselijke stelsels en berekeningen.

God heeft belangstelling voor die éne kleine mens en Hij vraagt ons wat wij gedaan hebben met onze arme naaste, die bij ons aanklopt om hulp of die op ons wacht.

De kerk, die zelf zwak wil zijn, trekt zich het lot van de zwakken aan. Zij zoekt het "weggedrevene".

De kerk mag zich niet sterk maken met de sterken en de rijken en de gewapenden. Mammomisme en imperialismen heeft zij te bestrijden en de machten, die door Christus reeds overwonnen zijn. Zij mag zich niet aan de zijde stellen van de captains en de overwinnaars van de aarde.

Evenmin mag de kerk zich sterk maken door een systeem van leerstellingen en ordemaatregelen. Zij heeft alleen maar het Woord Gods te dienen en te gehoorzamen en te verbreiden.

Een roemende en verwaande kerk gaat de sporen van de valse kerk vertonen. Naarmate een kerk meer roemt de ware kerk te zijn gaat zij meer vervalsen.

Paulus had gezichten en openbaringen des Heren (II Cor. 12). Hij roemt er echter niet in. Want, zegt hij, zulk roemen "dient tot niets". Ook een vroom mens wordt gemakkelijk verwaand. Hij gaat dan in zijn vroomheden roemen.

Opdat Paulus zich niet te zeer zou verheffen, gaf God hem een bode, een satelliet van satan, om hem te stompen. De vuisten van de demon moesten dienen om Paulus te verzwakken, opdat deze niet verwaand zou worden, want verwaandheid maakt iemand ongeschikt om 't Evangelie te verkondigen. Gods genade was toereikend er door, en dan is zijn rust machtig. Als onze krachten weggaan, dan komt er ruimte voor Gods genezende krachten in ons leven.

De zwakke kerk is daarom machtig. Zij zal zich kunnen handhaven in onze wereld.

In 't nieuwe testament is de kerk de zwakke, weerloze vrouw. Zij is zonder wereldse wapenen. Maar in haar weerloosheid is zij sterk, door haar geloof en hoop en liefde en gebed.

Het zwerfende Israël werd door God gevoed in de woestijn. Dit kleine volk werd, in al zijn zonde en moeite, door God verdedigd en in stand gehouden.

De christelijke gemeente is alleen maar sterk door haar Godsvertrouwen. In haar zwak-zijn, haar ootmoed en kleinheid, in haar weerloosheid komt de kracht van God in haar en door haar aan de dag. Juist in onze tijd worden wij gewaar hoe zwak wij, mensen, zijn. Met al ons kennen en kunnen, kunnen wij ziekte en dood niet effectief bestrijden. Wij, mensen, kunnen samen de honger van een groot deel van de wereldbevolking niet stillen. Wij kunnen geen dam opwerpen tegen de atoombom. Wij kunnen de vrede in Vietnam niet stichten, laat staan de vrede op aarde. Het besef van dit niet-kunnen is onze zwakheid. De christelijke kerken kunnen onze wereld evenmin bewaren. Zij kunnen het niet geven. Dit is onmacht.

De stervende is de zwakke, maar God tilt hem voor Paulus, ook in zijn zwakheden. En nog zegt God tegen de zwakke kerken en christenen:

"Mijn genade is u genoeg". "Want kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid".

In onze zwakheden komt de kracht van Christus over ons. Onze zwakheden banen de weg voor de openbaring van Gods krachten. "Als ik zwak ben, dan ben ik machtig".

Maar in die onmacht doen wij een beroep op God. Hij is niet ver af. Hij is vlak bij. Hij is Immanuël, de God met ons. Hij is Jahwe, de Getrouwe, die gisteren en heden en altijd Datzelfde is. Hij staat gereed om zwakken, die een beroep op hem doen, te helpen. Als onze krachten wijken, komt er ruimte voor Zijn kracht.

"De kracht openbaart zich ten volle in zwakheid".

"Als ik zwak ben, dan ben ik machtig".

De biddende, ootmoedige en zwakke kerk, vraagt en krijgt het van God.

Want God wil het doen, zij het ook door ons zwakke mensen. Hij laat het Zich niet uit handen nemen. Wij en de gehele wereld zijn ook alleen veilig in Zijn hand. En onze kracht en veiligheid is dat we uit zijn hand leven.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Brunssum-Treebeek: ds. J. W. Beekman te Hilligersberg-Straatweg; te Mariënberg: ds. R. Timmerman te Bunschoten-Spakenburg; te Assen (voor de zendingsarbeid in Brazilië): ds. S. Braaksma te Souburg-Vlissingen; te Daarlerveen: ds. J. J. Wildeboer te Driesum.

Aangenomen: naar Pieterburen: kand. J. C. Post te Leeuwarden.

Bedankt: voor Alblasterdam-Nieuw Lekerkerland, Avereest-Dedemsvaart, Blija, Diever-Smilde, Drogeham, 2e Exloërmond-Valthermond, Ferwerd-Hallum, Garrelswier, Kommerzijl-Niezijl, Krakelinscheveer-Krimpen a.d. IJssel, Pernis en Winschoten: kand. J. C. Post te Leeuwarden.

Ds. J. P. Moerkoert. De classis Utrecht-Breukelen nam in verband met het beroep, dat de kerk te Maartensdijk uitgebracht op ds. J. P. Moerkoert het volgende besluit:

"De classis Utrecht-Breukelen van 17 februari 1967,

constateerde dat ds. J. P. Moerkoert te Alkmaar niet (overeenkomstig het door de generale synode van Dordrecht 1893, Acta art. 165, bepaalde met betrekking tot beroepbaarstelling van predikanten die alleen buiten de Nederlandse Gereformeerde Kerken hebben gediend) door een kerkelijke vergadering in Nederland is beroepbaar gesteld.

moet tot haar leedwezen besluiten het door de Kerk te Maartensdijk op deze predikant uitgebrachte beroep niet te approberen".

Hoogvliet-Spijkenisse. Deze dubbelstad aan de rand van het havengebied van Botlek en Europoort breidt zich, mede door toenemende industrialisatie, snel uit. Binnen afzienbare tijd zullen ze een inwonertal van ca. 150.000 hebben. De kerk van Hoogvliet-Spijkenisse, geïnstitueerd in 1960, telt nu 225 zielen, en groeit nog steeds verder uit. Aangezien de tot nu toe gebruikte vergaderplaats voor deze gemeente (een gehuurd lokaaltje van een houten kleuterschool) te klein gaat worden, en andere mogelijkheden van vergadering niet aanwezig zijn, is de gemeente reeds enige jaren geleden begonnen met plannen tot kerkbouw. Nu zijn de plannen zover gereed, dat tot bouwen kan worden overgegaan.

De gemeente Rotterdam werkte in vele opzichten mede, door o.a. de grondprijs met bijna 20% te verlagen.

De kerk van Hoogvliet-Spijkenisse heeft door eigen inspanning kans gezien een bouwfonds te vormen van f 60.000,—, waarbij door diverse zusterkerken en particulieren reeds steun werd verleend. **Toch resteert nog een tekort van f 110.000,—.**

De kerk van Hoogvliet-Spijkenisse heeft de grens van haar financiële draagkracht bereikt: de gemeente telt vrijwel uitsluitend jonge gezinnen, die reeds veel offeren voor het instand houden van de eredienst; de hoge rentestand zou het aangaan van een belangrijke hypothecaire lening tot een niet te dragen last maken.

De uitvoering van dit bouwplan hangt nu af van de verdere steun, die uit de zusterkerken wordt verleend.

De bouw kan in het voorjaar van 1967 beginnen, als de benodigde fondsen spoedig ter beschikking komen.

Mogen zij op uw steun rekenen?

Het gironummer van de penningmeester

van het Bouwfonds van de kerk van Hoogvliet-Spijkenisse is 480829 t.n.v. Bouwfonds Geref. Kerk Hoogvliet (vrijgem.) p.a. Baarsweg 277, Hoogvliet.

BIDSTOND GENERALE SYNODE

Zoals we eerder al berichtten, heeft de classis Enschede aan de classis 's-Gravenhage verzocht, de kerken op te wekken tot het houden van een bidstond aan de vooravond van de a.s. Generale Synode. Enschede deed dit, omdat de Generale Synode de classis 's-Gravenhage heeft aangewezen voor het (eventueel) uitschrijven van bidstonden.

Naar wij vernemen heeft de classis 's-Gravenhage besloten, "aan het verzoek van de classis Enschede niet te voldoen, omdat het voor de classis 's-Gravenhage vaststaat dat alle kerken op zondag 2 april de nooddrift van de Generale Synode aan de Here in gebed en smeking zullen voorleggen."

Afgevaardigden naar de a.s. Generale Synode van de P.S. Friesland

De Particuliere Synode van Friesland koos als haar afgevaardigden naar de a.s. generale synode als primi de predikanten drs. D. Deddens te Leeuwarden en J. H. van der Hoeven te Drachten, en de ouderlingen J. D. Vellema te Blija en P. J. Wassenaar te Harlingen.

Als secundi: de predikanten J. Bomhof te Harlingen en G. Mulders te Murmerwoude, en de ouderlingen R. Telgenhof te Ureterp en R. van der Wal te Blija.

Als tertii: de predikanten G. Blijdorp te Dokkum en T. H. Meedendorp te Ureterp, en de ouderlingen E. Greving en S. Huisman, beide te Leeuwarden.

Als quarti-ouderlingen werden aangewezen F. J. Bijzet te Dokkum en S. Stelpstra te Ferwerd.

Afgevaardigden naar de a.s. Generale Synode van de P.S. Gelderland

De Part. Synode van Zutphen benoemde als afgevaardigden voor de prov. Gelderland naar de in Amersfoort te houden generale synode:

Primi: ds. R. Houwen te Hattem, ds. C. v. d. Jagt te Doetinchem en de ouderlingen ds. J. v. Raalte, 't Harde en C. E. Rots te Aalten.

Secundi: ds. F. v. Dijk te Neede, ds. Joh. Strating te Hattem en de ouderlingen J. Hoogland te Hattem en G. Riemer te Ermelo.

Tertii-ouderlingen: R. Heida te Arnhem en J. F. Munneke te Ermelo.

Ds. L. W. G. Blokhuis. In de morgendienst van zondag 12 februari jl. werd ds. L. W. G. Blokhuis, door zijn collega ds. L. J. Goris bevestigd als tweede predikant te Wezep. Zijn bevestiging had als tekst voor de predikatie gekozen: 2 Kor. 4:5-7.

's Middags deed ds. Blokhuis zijn intrede met een preek over 1 Kor. 2:1-2.

Na de dienst richtten verschillende aanwezigen zich tot de nieuwe predikant.

Ds. A. N. Hendriks. Wegens vertrek naar de gemeente te Delft, nam ds. A. N. Hendriks op zondag 12 februari jl. afscheid van zijn

De Heere dankbaar werden wij zeer verblijd met de geboorte van een zoon en broertje

JOHANNES

J. OVERDUIN
F. OVERDUIN-CAMMERAAT
KEES / LINEKE
HANNY en MARRY

Sliedrecht, 6 februari 1967
Wilhelminastraat 35

Hebt u al gelezen:

HET SCHISMA LIEGT van ds. G. van den Brink

In deze brochure wordt wat de PS van Z-NB-L deed met diepe bewogenheid om de gang onzer kerken besproken.

De classis Noord-Brabant-Limburg is uit het verband gestoten. Doch zij hoort erbij! De scheur is niet wettig, niet naar uitwijzen van de Schrift getrokken.

Ds. Van den Brink toont in zijn brochure aan dat het schisma in strijd is met de Waarheid en roept op tot wijziging van de gevolgde gedraglijn.

120 pagina's. Prijs f 4,25.

UITG. BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN - AMSTERDAM
Valkenburgerstraat 106 Postgiro 22960

gemeente te Ommen. Hij deed dit met een preek over 2 Petr. 1:19. Na de dienst volgden diverse toespraken, die ds. Hendriks met een kort dankwoord beantwoordde.

Ds. J. van Dijk. Op zondag 12 februari jl. werd ds. J. van Dijk door zijn vader ds. D. van Dijk bevestigd als dienaar des Woords te Uithuizen, met als tekst Jes. 40:1-2. In de middagdienst had de bevestigde predikant als tekst voor zijn preek gekozen: Matth. 20:1-16. Na afloop van de dienst werden door diverse afgevaardigden woorden van welkom tot de nieuwe predikant gericht.

LEGATEN AAN KERKEN

De kerk van Hardenberg ontving uit de erfenis van een overleden zuster een legaat van f 25.000,—.

De kerkeraad van Zuidlaren ontving een legaat van de overleden mevrouw Ubels-Feringa, groot f 4.000,—, te verdelen als volgt: f 3.000,— voor de kerk en f 1.000,— voor de diakonie.

ADRESSEN

Ds. L. W. G. Blokhuis: Spireastraat 18, Wezep; **Ds. A. N. Hendriks:** Menno ter Braaklaan 77, Delft, tel. (01730) 23555; **ds. J. Meilof:** J. van Bergenstraat 1, Heemskerk, tel. (02510) 32868; **ds. J. van Dijk:** Ringeweestraat 13, Uithuizen, tel. (05953) 272. **Ommen:** scriba: P. R. Agema, Stationsweg 10, Ommen; **Ureterp:** diakonie: W. H. Weening, Leidijk 20, Ureterp; **Gees:** scriba: J. van de Geest, Brugstraat 11, Nieuwlande; **Kommerzijl:** scriba: H. Boven, Tuinbouwstraat 7, Kommerzijl.

HERINNERING

BELANGRIJKE „S.O.S.” VERGADERING

Zij, die de wettige Soembanese Kerken als zusterkerken blijven erkennen en de belofte van steun aan haar willen inlossen, worden **UITGENODIGD** om de vergadering van 4 maart a.s. om **half twee**, in het **NED. HERV. WIJKGEBOUW** LAURENS COSTERPLEIN 14, te **AMERSFOORT** bij te wonen.

Het Bestuur

N.B. Het gebouw is te bereiken met buslijn 4 vanaf het station. Concept-statuten kunnen aangevraagd worden bij: H. J. Meyerink, Beatrixstraat 9, Hardenberg.